

Metsähallitus

LAUSUNTO

lausuntopalvelu.fi

20.9.2021

Dnro 356/2021

Viite: lausuntopyyntö, diaarinumero MH 4492/2020

Lausunto annettu sähköisesti lausuntopalvelu.fi kautta

SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN LUONNONVARASUUNNITELMALUONNOS 2022 - 2027

Metsähallitus on toimittanut lausuttavaksi luonnoksen saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022–2027. Luonnonvarasuunnitelmalla ja sen toteutuksella on erittäin suuri vaikutus alueen poronhoitajille ja paliskunnille. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluu 13 paliskuntaa. Se on myös erityisesti poronhoitoon varattua aluetta. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella maata ei saa käyttää niin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §).

Lausuttavaksi tullut luonnos saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022–2027 on osin keskeneräinen ja puutteellinen. Luonnoksesta puuttuvat mm. kaikki liitteet alueen maankäyttökarttaa lukuun ottamatta. Paliskuntain yhdistys toteaa, että ilman liitteitä nyt annettu lausunto suunnitelmasta on puutteellinen. Paliskuntain yhdistys varaa mahdollisuuden lausua asiasta tarvittaessa uudestaan, kun työstä on saatavilla lopullinen versio.

Liitteenä oleva maankäyttökartta kertoo laajoista matkailun painopistealueista. Matkailun painopistealueet pitäisi keskittää jo olemassa oleviin matkailukeskuksiin ja reittien yhteyteen. Luonnoksessa matkailun painopistealueita on linjattu paljon teiden varsille sekä Inarijärvelle. Alueille, jossa ei ennestään ole matkailua ei tulisi tehdä varauksia sitä varten. Mikäli Kiilopään matkailun painopistealuetta laajennetaan nykyisestä, tulee siinä huomioida Lapin paliskunnan lausunto asiasta.

Poronhoitolain 53 §:n mukaiset ensimmäiset neuvottelut käytiin 17.9.2021. Neuvotteluihin osallistui Metsähallitus, neljä paliskuntaa ja Paliskuntain yhdistyksen edustaja. Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa. Kuusi paliskuntaa oli jo aiemmin ilmoittanut, että he pyytävät poronhoitolain mukaista neuvottelua erikseen omalle paliskunnalleen. Tämä tulee olla paliskunnille mahdollista. Neuvottelussa 17.9. käytiin läpi luonnonvarasuunnitelmaluonnosta ja sen toimenpiteitä. Suunnitelmaluonnokseen tehtiin muutamia muutoksia. Neuvottelussa sovittiin uudesta poronhoitolain 53 §:n mukaisesta jatkoneuvottelusta 14.10. pidettävän yhteistyöryhmän kokouksen jälkeiselle ajalle.

Saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuurin heikentämiskielto edellyttää kyseessä olevan saamelaisyhteisön aineellisen kulttuurin turvaamista maankäytössä siten, että heidän mahdollisuutensa

harjoittaa kulttuuria säilyvät. Tämän oikeuden toteutumisen arvioinnissa on olennaista saamelaisten kanssa käytävien tehokkaiden neuvottelujen lisäksi kilpailevan maankäytön kumulatiivisten vaikutusten arviointi, jossa otetaan huomioon kaikki jo toteutunut ja suunnitteilla oleva maankäyttö kyseisen saamelaisyhteisön alueella. Neuvottelujen pyrkimyksenä tulee olla saavuttaa yhteisymmärrys tai saamelaisyhteisön suostumus, joka ei kuitenkaan tarkoita yksipuolista veto-oikeutta. Toisaalta viranomaiset eivät saa ryhtyä saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksia loukkaaviin toimenpiteisiin edes saamelaisten suostumuksella. Saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat muodostavat em. saamelaisyhteisöjä.

Luonnoksesta puuttuu myös Akwé: Kon -työryhmän arvio suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Paliskuntain yhdistys on saanut käyttöönsä Akwé: Kon -työryhmän vaikutusten arvioinnin luonnonvarasuunnitelman toiminnan linjausten luonnoksesta keväältä 2021, minkä jälkeen Metsähallitus on toiminnan linjauksia muuttanut. Ilman varsinaista arviota suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin luonnonvarasuunnitelmaluonnos on puutteellinen.

Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteet

Toimenpiteet 3 ja 4

Poronhoitoalueen suosio metsästäjien keskuudessa kasvaa. Susitilanne eteläisessä Suomessa saa etenkin koiran kanssa metsästävät etsimään koirille turvallisempia metsästysalueita poronhoitoalueelta. Metsästäjä- ja koiramäärät ovatkin alueittain kasvaneet erittäin suuriksi. Yleensä yhdessä metsästysseurueessa on useita koiria. Samoilla alueilla metsästää useita seurueita. Koirien poroille ja poronhoitotöille aiheuttamat vahingot ja häiriöt ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosina ja suurimmat vahingonaiheuttajat ovat hirvenmetsästyksessä käytettävät koirat.

Metsästyslain (615/1993) 20 §:n mukaan metsästys ei saa aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa ihmiselle tai toisen omaisuudelle. Tiedottaminen on tarpeellinen toimenpide, ja sitä on tehty jo usean vuoden ajan. Pelkkä tiedottaminen ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan lainsäädännöllisiä toimia koiraongelman ratkaisemiseksi. Metsästystä täytyy ohjata ja tarvittaessa rajoittaa alueittain.

Lisäksi Paliskuntain yhdistys muistuttaa, ettei ulkopaikkakuntalaisten metsästys ole ylipäänsä sosiaalisesti kestävällä tasolla ja että saamelaisten ja muiden paikallisten erityinen oikeus metsästää perustuu saamelaisten ikiaikaisiin nautinto-oikeuksiin poronhoito-oikeuden tavoin. Tällaista ikiaikaista metsästys-oikeutta ei tulisi kaventaa mahdollistamalla enenevissä määrin ulkopaikkakuntalaisten metsästystä alueella ja jopa erilaisin metsästystavoin.

Toimenpide 6

Tämä on paliskunnille tiedonsaannin kannalta tärkeä toimenpide. Karttaa tulee kuitenkin laajentaa kattamaan alueen kaiken maankäytön, jolla on vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Ilman tietoja kaikesta maankäytöstä kartta on puutteellinen ja antaa virheellisen mielikuvan alueesta.

Toimenpide 12

Retkietiketin laatiminen on kannatettava toimenpide. Retkeilijämäärät alueella on kasvussa ja tietämättömät retkeilijät aiheuttavat vahinkoa ja haittavaikutuksia luonnolle sekä poronhoidolle. Retkietiketissä on hyvä olla maininta koirien kiinni pidosta.

Toimenpide 13

Luonnoksen mukaan metsätalous toimii metsien monikäyttöön ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen perustuvan pitkäjänteisen kestävyys puitteissa. Metsätalouden kestävyttä tulee tarkastella taloudellisen kestävyys lisäksi myös kulttuurisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyys mittareilla. Luonnoksessa toiminnan perustaksi mainitaan luotettava paikkatieto ja asiantunteva maastosuunnittelu. Paikkatiedon tarkentamisessa Metsähallituksella on vielä tehtävää, joten toimenpide on tarpeellinen. Metsän ikäluokkakartoissa on ilmennyt virheitä ja se antaa väärää kuvaa metsien rakenteesta.

Toimenpide 14

Luonnonvarasuunnitelmaprosessissa on Metsähallituksen taholta kerrottu, että hakkuusuunnitteen määrää ei tulla laittamaan suunnitelmaan. Lausuttavalla olevassa versiossa alustava hakkuusuunnite kuitenkin on merkitty. Hakkuusuunnite on alueeseen ja sen kestävään hakkuumäärään nähden liian suuri. Mitaritietojen mukaan vuonna 2020 hakkuumäärä on ollut 56 796 m³ ja kokonaispoistuma on ollut 65 883 m³. Nyt alustavaksi hakkuusuunnitteeksi suunnitelmaan on merkitty 110 000 m³, vaikka hakkuumääristä ei ole sovittu paliskuntakohtaisesti, mistä Metsähallituksen ja suunnittelualueen paliskunnat sopivat suunnittelun aloituksen yhteydessä. Tämä ilmeisesti ennakoii huomattavaa hakkuumäärän nostamista alueella.

Hakkuumäärä vaikuttaa suoraan ja välillisesti poroelinkeinoon ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Erityisesti vanhojen metsien hakkuut ovat haitallisia poronhoidolle. Vanhoja metsiä ei tulisi hakata alueilla, joilla metsän uusiutuminen on hidasta ja metsän tuotto on heikko. Hakkuiden pääpaino tulisi kohdentaa harvennusta tarvitseville aloille. Metsien käsittelyssä on käytettävä sellaisia menetelmiä, jotka heikentävät mahdollisimman vähän alueen laidunkäyttöä. Metsänhakkuut vähentävät ja pirstaloivat laidunalueita, kuluttavat maata ja vaikeuttavat poronhoitotöitä. Valtion mailla tehtävistä hakkuista, maanmuokkauksista ja muusta maankäytöstä, jotka vaikuttavat poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti, tulee aina neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa. Neuvottelut tulee käydä aina ennen toimenpiteiden aloittamista ja niissä tulee löytää yhteinen näkemys asiasta.

Suunnitelmaan tulee kirjata tarpeellisena menneen kauden linjaukset muista metsätalouden toimenpiteistä: Metsätalous ei toimi turvemailla, eikä soita ojiteta. Kemiaalisia torjunta-aineita ja lannoitusta ei käytetä. Avohakkuuta ei tehdä.

Paliskuntain yhdistys näkee, että paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat tulee tehdä yhteisymmärrykseen pyrkien vaikkakin se aikataulullisesti menisi luonnonvarasuunnitelman hyväksymisaikataulun jälkeiselle ajalle. Suunnitelmaan tulee laittaa ainoastaan tiedot niiden paliskuntien alueilta, joiden kanssa paliskuntakohtaiset suunnitelmat ovat valmiit. Alkuperäistä aikataulua on suuresti hidastanut mm. koronapandemia.

Toimenpide 18

Tarpeellinen toimenpide.

Toimenpide 20

Paliskuntien poronhoidon rakennelmien osalta on tarpeen soveltaa yhtenäistä ja kohtuullista hinnastoa.

Toimenpide 21

Paliskunnille tulee varata aito mahdollisuus vaikuttaa uusiin ja päivitettäviin käyttöoikeus-, vuokra- ja reittisopimuksiin. Maastoliikenne kuluttaa maastoa, vaikuttaa poronhoitotöihin, porojen liikkumiseen sekä laiturien yhtenäisyyteen ja käyttöön. Tämän takia uusia reittejä tulisi välttää ja keskittää

maastoliikenne niille alueille, jossa sitä jo ennestään on. Lisäksi Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että maastoliikennemääriä tulee seurata ja tarvittaessa asettaa rajoituksia, mikäli määrät lisääntyvät kohtuuttomiksi poronhoidolle tärkeillä alueilla. Paliskuntain yhdistys vaatii, että luonnonvarasuunnitelmaan otetaan toimenpiteeksi valvonnan lisääminen niin maastoliikenteen kuin metsästyksenkin osalta, koska valvonnan puuttuminen on osaltaan edesauttanut tilanteen kehittymistä sosiaalisesti kestävämpään suuntaan.

Toimenpide 28

Toimenpide on hyvä ja tarpeellinen. Kullanhuuhdonnalla on selviä vaikutuksia vesistöihin ja siten laajemmin koko alueelle. Vesistövaikutusten selvittäminen on tärkeää.

Toimenpide 30

Suunnitelman mukaan Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella. Tämä on erittäin tärkeä toimenpide. Tuulivoimapuistoilla on paljon haitallisia vaikutuksia poronhoitoon.

Toimenpide 31

Kaikessa metsänkäsittelyssä tulisi käyttää luontoa vähiten vaurioittavia toimintatapoja. Uudistushakuita tulisi tehdä vain paliskuntien kanssa erikseen sovittavilla poikkeuskohteilla.

Toimenpide 32

Taimikonhoitojen ja harvennusten suorittaminen ajallaan on tärkeää. Aiemmin syntyneiden ylitieiden metsien harvennus on tarpeen. Jotta jäkäla voi palautua, tulee hakkuutähteet kerätä alueelta pois.

Toimenpide 41

Metsästyksen lupamitoituksessa ja kiintiöpäätöksissä tulee ottaa huomioon metsästyksen aiheuttamat haitat poroelinkeinolle. Kiintiöiden määrät on pidettävä kohtuullisena. Perustelut samat kuin toimenpiteissä 3 ja 4.

Toimenpide 43

Toteutus tulee suunnitella paliskuntien kanssa yhteistyössä, mikäli se koskee poronhoidon rakenteita.

Toimenpide 44

Ulkopaikkakuntalaisten maastoliikennelupia virallisten urien ulkopuolelle ei pitäisi myöntää ollenkaan. Saamelaisten kotiseutualueella on jo nyt nähtävissä lisääntynyt luvaton maastoliikenne ympäri vuoden. Kesäaikainen maastoliikenne kuluttaa maastoa ja talviaikaan maastossa ajaminen tekee alueelle jälkiä, joita pitkin porot ohjautuvat väärille paikoille ja porojen paimentaminen vaikeutuu. Maastoliikenteen valvontaan on saatava lisää resursseja. Maastoliikenteen valvonta on liian vähäistä isoon alueeseen ja maastossa liikkujiin nähden. Perustelut samat kuin toimenpiteissä 3 ja 4.

Toimenpide 45

Selvityksen suunnitteluun tulee ottaa mukaan kaikki paliskunnat, joiden aluetta asia koskee. Mahdolliset toimenpiteet tulee suunnitella paliskuntien kanssa tiiviissä yhteistyössä.

Toimenpide 46

Kuusi- ja lehtipuuvaltaisten alueiden pitäminen metsätalouden ulkopuolella Inarissa ja Enontekiöllä on hyvä toimenpide. Lapin paliskunnan osalta aiemmin käsitellyt kuusimetsät-määritelmä on tarpeen käydä läpi paliskuntakohtaisessa neuvottelussa.

Toimenpide 48

Toimenpide on tarpeellinen. Kaikki vanhat metsät ovat poronhoidolle elintärkeitä. Epäselvyyksien välttämiseksi kartoitukseen tulisi lisätä myös luonnontilaisen kaltaiset vanhat metsät.

Toimenpide 50

Mahdolliset kulotukset tulee pitää pienialaisina ja niistä tulee neuvotella alueen paliskunnan kanssa saaden niihin paliskunnan suostumus.

Toimenpide 63

Uusille luonnossa liikkujille tulee tehdä ohjeistusta kuten toimenpiteessä 12.

Toimenpide 64

Toimenpide on tarpeellinen. Tulee huomioda, että myös lyhytaikaisilla ja ei-pysyvillä reiteillä, erilaisilla tapahtumilla ja kilpailuilla voi olla vaikutusta poronhoitoon.

Toimenpide 72

Luontaiselinkeinojen ja porotalouden turvaaminen on erittäin tärkeä toimenpide.

Toimenpide 73

Luonnoksen mukaan metsätalouden toimintaa kehitetään pitkäjänteisesti yhteensovittamalla toiminta poronhoidon, matkailun ja muiden elinkeinojen ja toimintojen kanssa. Yhteensovittamista on tehty jo pitkään, mutta yhteensovittamisen parantaminen ja kehittäminen on kannatettavaa.

Toimenpide 75

Paliskuntien osoittamien, ylitieiden harvennuskohdeiden kartoittaminen on tärkeää. Kartoituksen jälkeen tulee ryhtyä myös harvennustyöhön, jotta metsä voi palautua.

Toimenpide 79

Metsähallituksen tulee omissa lausunnoissaan ottaa huomioon perinteiset elinkeinot ja toiminnan vaikutus niihin. Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että saamelaisten kotiseutualueella on kullanhuhdonta-alueita ja isoja kaivoslain mukaisia varausilmoitushakemuksia vireillä. Nämä aluevaraukset on otettava täysimääräisesti huomioon suunnittelualueen kumulatiivisten vaikutusten arvioinnissa poronhoidolle.

Toimenpide 82

Maastoliikenteeseen liittyvää valvontaa ja resursseja tulee lisätä nykyisestä. Erityisesti koronapandemian aikaan luvaton maastoliikenne on lisääntynyt huomattavasti. Erävalvonnalla ei ole nykyisillä resursseilla mahdollisuutta tehdä tarpeeksi liikennevalvontaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

mba/ao